

Februari 2019

Memorandum gokken

Op gokproblemen rust één van de grootste taboes. We hebben slechts beperkt zicht op de omvang van de problematiek, mede door de grote treatment gap. Ondanks de eerder beperkte zichtbare maatschappelijke overlast, is de impact van gokproblemen groot. Zo zal de persoon met gokproblemen veel tijd, geld en energie in het gokken steken. Hierdoor zal hij/zij niet meer al zijn/haar rollen binnen de samenleving kunnen opnemen. De gevolgen zijn groot voor zowel de persoon met een gokstoornis zelf, als zijn/haar omgeving. Financiële problemen, schaamte, angst en andere psychische problemen leiden onder andere tot een hoog suïciderisico.

Verontwaardiging en bezorgdheid gokproblematiek

Vanuit een gedeelde bezorgdheid slaan de verslavings- en gezondheidssector, Gezinsbond en consumentenverenigingen de handen in elkaar en formuleren wij dit memorandum. Wij beseffen dat het inzetten op preventie en zorg maar zin heeft als dit kan gebeuren binnen een flankerend beleid waarin vanuit de overheid ook wordt ingezet op wetgeving en de bescherming van de kwetsbare speler. Meerdere zinvolle initiatieven werden hiertoe reeds genomen. Toch merken wij dat de invloed van de kansspelsector, met zeer veel economische belangen, het neigt te halen van een (geestelijke) gezondheidsbeleid, het gezinsbeleid en het consumentenbeleid.

Met dit memorandum willen we standpunten van middenveldorganisaties samenvatten, versterken en het engagement van de verschillende organisaties vergroten. We doen voorstellen voor het beleid en willen daarnaast ook de kansspelsector responsabiliseren m.b.t. tot de mogelijke problematische gevolgen van gokken.

De Hoge Gezondheidsraad formuleerde in november 2017 een advies (nr. 9396) met betrekking tot gokstoornissen. De HGR raadt aan om structurele maatregelen in verband met het spelaanbod wettelijk te verankeren, om in te zetten op vroegdetectie en – interventie en om het bestaande zorgaanbod uit te breiden en beter bekend te maken. Ten slotte adviseert de Raad om meer onderzoek over deze problematiek te financieren.

Bescherming van de speler prioriteit

De bescherming van de speler, vanuit welzijns- en gezondheidsperspectief, zou steeds het kansspelbeleid moeten bepalen. Zo dienen beschermingsmaatregelen van de speler te primeren op de rendabiliteit van de sector en dient de gezondheidstoets steeds te gebeuren bij het nemen van beslissingen. Het lijkt ons moeilijk te verzoenen dat één orgaan zowel de bescherming van de speler dient te waarborgen, als het reguleren van het spel.

Een preventief beleid bestaat uit vier pijlers: regels en afspraken, zorg en begeleiding, informatie en sensibilisering (educatie) en omgevingsinterventies. Alle vier de pijlers zijn belangrijk in de preventie en aanpak van gokproblemen en vullen elkaar aan. Als deze pijlers evenwichtig worden uitgewerkt, ontstaat er een beleid waarbij verschillende maatregelen en acties op elkaar zijn afgestemd en elkaar versterken.

Regels en afspraken: wetgevende initiatieven

Mensen moeten hun spelplezier zelf kunnen invullen, maar binnen een bepaalde beschermende context. Zelfs al bevindt een gokker zich reeds in een problematische situatie, hij blijft spelplezier (neurobiologisch, "bijna winst") ervaren. Een beschermende wetgevend kader is dus van uitzonderlijk belang.

Het fundament voor een effectief beleid ligt bij regels en afspraken. Gokproblemen voorkomen en de speler beter beschermen ligt in een aantal wetgevende initiatieven met nadruk op verbod of beperking van marketing en reclame, beperking van de beschikbaarheid (openingsuren, toegangscontrole, toegang verboden voor jongeren onder 21 jaar enz.), regulering van het spelaanbod (voor alle types), invoering van strategieën van zelfcontrole (uitsluitingen, limieten, enz.) en verfijning van het EPIS uitsluitingssysteem. Er moet ook aandacht zijn voor de tijd en het geld dat men verliest bij gokken (bv. via pop-ups). Het is belangrijk dat men kijkt naar wat men als individu kan verliezen en niet naar 'labo' gemiddelden. Momenteel wordt er werk gemaakt van wetgevende initiatieven waarbij alvast enkele van deze kernpunten worden meegenomen. Er moet daarnaast meer ingezet worden op vroeginterventie en zorg (zie verder).

Het legale aanbod faciliteren om het illegale gokaanbod aan banden te leggen is een onvoldoende beschermende maatregel. Ook het legale aanbod houdt risico's in. De goedkeuring door de Kansspelcommissie is geen kwaliteitslabel dat een veilig aanbod garandeert. Sommige gokactiviteiten zijn verslavender dan anderen. Daar kan meer differentiatie en beperking gebeuren.

Daarnaast is het bij regelgeving van uiterst belang dat deze afdwingbaar is en dat er ook (voldoende) controles gebeuren.

Zorg en begeleiding

Aandacht voor gokproblemen in welzijn en zorg:

- Door gokproblemen *bespreekbaar te maken* en het taboe hierover te verminderen (sensibiliseringscampagnes).
- Door de *kennis en de vaardigheden van gokkers te verhogen* om de controle over hun gokgedrag te versterken.
- Door *kennis/sensibilisering bij eerstelijnszorgverstrekkers en hulpverleners* in de geestelijke gezondheidszorg te versterken door in te zetten op *vorming en opleiding*.
- Door systematische *screening en vroegdetectie* met de focus op kwetsbare groepen.
- Door in een *gedifferentieerd en specifiek hulpverleningsaanbod* voor mensen met gokproblemen te voorzien: door te voorzien in meer gespecialiseerde centra, door ondersteuning van zelfhulpgroepen in elke provincie, door het aanbod aan online behandelingsmogelijkheden uit te breiden en het bestaande hulpverleningsaanbod te differentiëren (onder andere residentiele aanbod, groepswerking in elke provincie).
- Door de *inzet van ervaringsdeskundigheid* binnen de hulpverlening (aanvullende expertise).
- Door *aandacht te hebben voor de familie en omgeving* van de persoon met gokproblemen.
- Door het *aanbod en de weg er naartoe bekend te maken* naar de doelgroep.

Informatie en sensibilisering (educatie): onderzoek, kwaliteits- en deskundigheidsbevordering

Onderzoek

We trachten ons voor de aanbevelingen in dit memorandum zo veel mogelijk te baseren op zaken die we reeds weten uit wetenschappelijk onderzoek. Helaas is er tot op heden nog te weinig kennis. Er is *nood aan meer neutraal onderzoek*. Zo zou bijvoorbeeld een sociale kost studie zeer waardevol zijn. Daarnaast is er ook nood aan onderzoek over de effectiviteit van beschermende maatregelen.

De kansspelsector (Nationale Loterij en privé-aanbieders) zou hiertoe kunnen bijdragen. De kansspelsector zou verplicht moeten worden om jaarlijks een bijdrage te doen aan een fonds voor neutraal wetenschappelijk onderzoek en om data aan te leveren.

Educatie

Naast onderzoek is het ook nodig om middelen vrij te maken voor preventie. Dit mag geen preventie door de kansspelsector zijn, maar moet door welzijns- en gezondheidsorganisaties gebeuren.

Specifiek educatie en sensibilisering vanuit de bredere samenleving naar kinderen, jongeren en jongvolwassenen toe is belangrijk. Kinderen en jongeren leren uit hun context en gebruiken dit als referentiekader. Dit sociaal leren zou ervoor kunnen zorgen dat gokken als aanvaardbaar en normaal wordt gepercipieerd en dat kinderen/jongeren zich niet bewust zijn van de mogelijke problemen die uit gokken kunnen voortvloeien.

Bij alcohol en gezonde voeding hebben we een duidelijke richtlijn. Voor gokken is dat niet het geval. Een referentiekader is nuttig, zo kunnen mensen beter inschatten vanaf wanneer er een probleem is. Er is dus nood aan een duidelijke en wetenschappelijk onderbouwde richtlijn die net als bij alcohol een antwoord geeft op de vraag 'hoeveel is te veel?'.
.

Daarnaast bezitten de kansspeloperatoren heel wat informatie (big data) die een belangrijke waarde kunnen hebben de in het kader van de bescherming van de speler. Momenteel worden deze data nog niet of zeer beperkt aangewend voor preventieve doeleinden of in kader van vroegdetectie en -interventie. We pleiten er voor om deze data anoniem ter beschikking te stellen voor onderzoek en preventie. Van hieruit kunnen tevens voorstellen tot wetgevende initiatieven gebeuren.

Omgevingsinterventies: reclame en marketing

De kansspelsector groeit, en dat zien we ook dagelijks in het straatbeeld, online en op de televisie. Zo waren we tijdens het WK voetbal 2018 getuige van een invasie aan reclame voor gokken. Reclame zorgt voor normalisatie van gokken. Daarnaast werkt reclame en het aanbieden van bonussen irrationele cognities in de hand. Ook elementen in games die gokervaring mee brengen, vallen onder reclame. Er is nood aan wettelijk afdwingbaar initiatief. We dienen hierbij in eerste instantie kwetsbare groepen te beschermen. Daarbij vragen wij ook om de minimumleeftijd voor alle kansspelen op te trekken tot 21 jaar, gezien de kwetsbaarheid van jonge mensen en hun vaak beperkte financiële draagkracht. Dit dient zeker meegenomen te worden in de aankomende wetgevende initiatieven.

Het argument dat reclame voor het legale aanbod mensen weg houdt van het illegale aanbod is niet onderbouwd. Door reclame vestig je de aandacht op gokken an sich.

Voorstellen voor het beleid:

Op nationaal vlak (samenwerking federaal en gemeenschappen en gewesten) moeten de aanbevelingen van de HGR en de Visienota van de Algemene Cel Drugsbeleid omgezet worden in een globaal beleidsplan gokken. Vertrekpunt is dat gokproblemen een belangrijk probleem voorvolksgezondheid vormen, waarbij de bescherming van de speler absolute prioriteit krijgt en alle betrokken overheden zich in een Beleidsnota engageren, die zowel gericht is op de aanpak van de vraag- als van de aanbodzijde.

Er moet een onderzoeksfonds voor de gokproblematiek worden opgericht om onderzoek te financieren dat leidt tot betere kennis van de problematiek en van de effectiviteit van preventie en hulpverlening. De gokoperatoren moeten verplicht worden om hun databanken ter beschikking te stellen van onafhankelijke onderzoekers.

Op nationaal/federaal vlak is er nood aan wetgeving die het aanbod reguleert, het aantal vergunningen beperkt (zowel real life als online en virtuele weddenschappen), reclame en marketing verbiedt, een performant uitsluitingssysteem mogelijk maakt, maximale inzetten oplegt, vanuit het standpunt van bescherming van de speler.

Op niveau van de Vlaamse Gemeenschap moet verder ingezet worden op het continuüm van preventie, screening en vroeginterventie en diverse vormen van hulpverlening. Er is nood aan uitbreiding van het bestaande aanbod, dat tevens voldoende laagdrempelig moet zijn. Er moet aandacht gaan naar het doorbreken van het bestaande taboe om de treatment gap te verkleinen. Daarenboven moet worden ingezet op meer kennis over gokken bij de algemene bevolking en deskundigheidsbevordering van actoren in preventie en zorg.

Op Europees (en internationaal) niveau kunnen een aantal wetgevende maatregelen worden genomen om het online gokken te reguleren en de illegale goksites op te sporen en offline te houden.

Meer weten?

Standpunt Gezinsbond: <https://gezinsbond.be/Gezinspolitiek/standpunten/Documents/Gokken.pdf>

Advies Hoge Gezondheidsraad: www.health.belgium.be/nl/advies-9396-gokstoornis

Algemeen: www.vad.be/themas/gokken

Cijfers: www.vad.be/assets/factsheet_gokken_december_2017finaal

Dossier gokken: www.vad.be/assets/dossier-gokken-1